

Новае ў быкавазнаўстве

Круглы стол «Васіль Быкаў. Шляхі і перспектывы даследавання і інтэрпрэтацыі творчасці», прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі, прайшоў на мінулым тыдні. Яго арганізатарамі выступілі Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, у сценах якога і адбылася сустрэча, навуковы і метадычны часопіс «Роднае слова» і Саюз пісьменнікаў Беларусі.

Адкрыла мерапрыемства дырэктар БДАМЛМ Алена Макаранка, якая ў сваім прывітальным слове расказала пра значнасць постаці Васіля Быкава ў беларускай культуры, пра дакументы, звязаныя з жыццём і творчасцю юбіляра, што захоўваюцца ў архіве. Частку з іх можна было ўбачыць на выстаўцы «Сам-насам з вечнасцю», дзе прадстаўлены ўнікальныя экспанаты — рукапісы твораў, фатаграфіі, кнігі.

«Выстаўка прысвечана 100-годдзю з дня нараджэння народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Мы прадставілі на ёй дакументы, якія складаюць аснову фонду пісьменніка, што папаўняўся некалькі разоў. Пачыналася ўсё з таго, што сам Васіль Уладзіміравіч прынёс у архіў-музей свае дакументы ў 1970 і 1981 гадах. Пазней дакументы траплялі сюды праз яго родных і даследчыкаў. Тое, што можна ўбачыць на выстаўцы, — гэта асноўнае з падраздзелаў фонду: дакументы, звязаныя з яго біяграфіяй, выступленне на пасяджэнні Саюза пісьменнікаў, рукапісы, машынапісныя лісты з праўкамі, перапіска з калегамі, карэспандэнцыя, якую ён атрымліваў з усіх куткоў СССР, розныя водгукі чытачоў», — распавяла вядучы архівіст установы Наталля Мізон.

Галоўны рэдактар часопіса «Роднае слова» Наталля Шапран, якая разам з Аленай Макаранка выступіла і мадэратарам круглага стала, прэзентавала спецыяльны выпуск выдання: у яго ўвайшлі матэрыялы, што раскрываюць асобу мастака слова з самых нечаканых бакоў, многія з іх утрымліваюць звесткі, што публікуюцца ўпершыню. У нумары-альманаху можна знайсці эпістальную спадчыну, расповеды аб стасунках з калегамі па літаратурным цэху, вялікі фатаграфічны летапіс і нават шаржы аўтарства Васіля Быкава. Творчасць жа пісьменніка разглядаецца ў розных аспектах: літаратуразнаўчым, мовазнаўчым, мастацтвазнаўчым, метадычным. Наталля Мікалаеўна таксама звярнула ўвагу на тое, што гэты нумар — толькі частка вялікага рэдакцыйнага праекта, прысвечанага 80-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Пра публікацыі, прысвечаныя Васілю Быкаву, у перыядычных выданнях нашай краіны (газета «Звязда», штотыднёвік «Літаратура і мастацтва», часопіс «Беларусь»), расказаў старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі, дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда» Алесь Карлюкевіч. Ён нагадаў, што ў свой час у выдавецтве «Літаратура і Мастацтва» выйшла кніга «Васіль Быкаў: вядомы і невядомы», у якой былі аб'яднаны літаратуразнаўчая праца Валянціны Локун «Васіль Быкаў у кантэксце сусветнай літаратуры» і ўспаміны пісьменніка Анатоля Сульянава. Алесь Мікалаевіч таксама прэзентаваў зборнік «Выбраныя творы Васіля Быкава: для дзяцей сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту», што зусім нядаўна пабачыў свет у Выдавецкім доме «Звязда» тыражом 28 800 экзэмпляраў, і перадаў асобнік у бібліятэчны фонд Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва.

Адной з частак інтэрпрэтацыі творчасці любога аўтара з'яўляецца і досвед яго выкладання ў школах. Аб рэалізацыі праектнай дзейнасці пры вывучэнні творчасці Васіля Быкава распавёў загадчык сектара суправаджэння Нацыянальнага даследавання якасці адукацыі, старшы навуковы супрацоўнік лабараторыі гуманітарнай адукацыі Акадэміі адукацыі Вячаслаў Караткевіч.

«Васіль Быкаў — адна са знакавых фігур у школьнай праграме. Ён вывучаецца ў шостым, восьмым, дзявятым і адзінаццатым класах. Яму надаецца шмат увагі не толькі таму, што немагчыма ўявіць вывучэнне літаратуры пра вайну без яго творчасці. Быкаў — фігура больш аб’ёмная, у яго прозе — адлюстраванне чалавека, паказ розных тыпаў людзей. А школьная праграма — не проста знаёмства з творам, гэта падрыхтоўка да жыцця. Паводзіны чалавека ў экстрэмальнай сітуацыі, калі праяўляюцца самыя лепшыя і самыя горшыя яго рысы, — менавіта гэта закладзена ў аснову вывучэння быкаўскай прозы», — падкрэсліў Вячаслаў Іванавіч.

Тэма, якую закрануў кандыдат філалагічных навук, старшы навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў старадрукаў і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі Мікола Трус, — «Некананічныя аўтапартрэты пісьменнікаў (Васіль Быкаў і Уладзімір Караткевіч)». Гаворка ідзе пра калекцыю фотаздымкаў, зробленых падчас адпачынку творцаў з сем’ямі ў Піцундзе ў кастрычніку 1979 года, з фондаў Музея гісторыі беларускай літаратуры. Іх адметнасць у тым, што на адваротным баку кожнага змешчаны вершаваныя подпісы Уладзіміра Караткевіча. Такія архіўныя росшукі дазваляюць зусім па-іншаму паглядзець на асобу пісьменніка.

Васіль Быкаў, напэўна, лідар сярод беларускіх аўтараў па колькасці экранізаваных твораў. Пераўвасабленне яго літаратурных тэкстаў на мову кіно прааналізавала доктар філалагічных навук, загадчык кафедры літаратурна-мастацкай крытыкі факультэта журналістыкі БДУ Людміла Саянкова-Мяльніцкая. Даследчыца адзначыла, што быкаўская проза вельмі кінематаграфічная, дынамічная, драматургічная, выразная, у ёй дакладна выпісаны характары, няма нічога лішняга, і згадала кінакарціны «Трэцяя ракета» (1963, рэжысёр Рычард Віктараў), «Знак бяды» (1986, рэжысёр Міхаіл Пташук), «Узыходжанне» (1977, рэжысёр Ларыса Шапіцка) і іншыя.

Не абміналі асобу Васіля Быкава і мастакі. У часопісе «Роднае слова» на працягу ўсяго года ладзіцца праект «100 партрэтаў Васіля Быкава», з якім пазнаёміла яго аўтар Ірына Князева, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, куратар філіяла «Музей-дача Васіля Быкава». Пра мастацкае ўвасабленне вобраза Васіля Быкава і работы, прысвечаныя пісьменніку, што захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, расказала вядучы навуковы супрацоўнік гэтай установы Настасся Трафімчык.

Своеасаблівым падвядзеннем вынікаў мерапрыемства стала выступленне біёграфа Васіля Быкава, даследчыка гісторыі беларускай літаратуры Сяргея Шапрана, які быў навуковым кансультантам пры падрыхтоўцы гэтага нумара-альманаха «Роднае слова». Сяргей Уладзіміравіч перадаў на пастаяннае захоўванне матэрыялы з гродзенскай часткі архіва пісьменніка: лісты чытачоў і літаратараў, а таксама рукапісы і машынапісы, у тым ліку самую раннюю літаратурную аўтабіяграфію (1962) і невядомыя «сучасныя прыпавесці», якія былі напісаны, верагодна, яшчэ ў 1960-я гг.